

מסכת בבא קמא פרק ג' משניות א' ב' ג' ד' ~ 1 ~

דרישות המפמ"ר במשנה: שפת המשנה - מונחי יסוד, מילים וביטויים נפוצים, כגון: זה הכלל, יצא / לא יצא; זיהוי פסוקים המובאים במשנה; חלקי המשנה - כותרת, אומר, דין, טעם, מקרה (כאמד"ט).

כדי לענות על השאלות כראוי יש צורך ללמוד את המשניות עם פירוש הקהתי / ברטנורא

נושאי הפרק: מקרים שונים של נזקים / תקלות שנגרמו על ידי בני אדם ברשות הרבים

{רה"ר} {דברים שבני אדם רגילים לעשותם} ומידת אחריותם לנזקים.

שאלות מבוא למסכת בבא קמא

1. ששת סדרי משנה הם: ז _____ מ _____ נ _____
- באיזה סדר נמצאת מסכת בבא קמא? _____
3. מסכת בבא קמא היא לפני מסכת: _____
4. פירוש השם בבא קמא בעברית: _____

אָרְבַּעַת אַבוֹת נִזְיָקִין:

1. **השור - רגל השור**. נזק הנגרם מדריסתו ושבירתו. מה ששבר וקלקל בדרך הילוכו ברגליו. **תולדה של רגל**: כשהזיקה בגופה דרך הילוכה, או בשערה דרך הילוכה, שנדבקו כלים בשערה וגררה אותם ושברה אותם. או במשא שעליה, או בזוג (פעמון) שבצווארה.
2. **והבור - הפירה**, הפותח בור ברשות הרבים ונפל שמה שור או חמור ומת. אם הבור עמוק עשרה טפחים, או הוזק אם הוא פחות מ' טפחים.
3. **תולדה של בור**: כיחו (רוק) וניעו (מים מהאף) לאחר שנחו ברה"ר (ברשות הרבים) והזיקו. כד שבור ברה"ר. **והמבעה - השן**. נזק הנגרם מאכילת בעלי חיים. השן נקראת מבעה מפני שפעמים היא מכוסה פעמים מגולה, והיא משרשת את הכל. (דעת האמורא שמואל, מבעה = אדם).
4. **תולדה של שן**: כשהבהמה מתחככת בקיר להנאתה כדרך הבהמות שמתחככות ושברה את הכותל, או טנפה (לכלכה) פירות כשנתחככה בהן להנאתה.
- והבער - דליקה** שיצאה והזיקה.
- תולדה של אש**: אבנו וסכיננו ומשאו שהניחן בראש גגו ונפלו ברוח מצויה והזיקו, בדומה לאש שהרוח מוליכה.
- (קרן אינה בכלל אבות נזיקין, משום שמדובר במזיקים שהם מועדים מתחילתם. כלומר: שמשלמים נזק שלם מהתחלה, אבל לא מדובר בתמים שנעשו אחר כך מועדים)

משנה א' - תקלה / מכשול ברשות הרבים

מושגים:

- א. רשות הרבים - מקום ציבורי: רחוב / כיכר / רחבה כל מקום ששייך לכל הציבור.
- ב. מזיק - מי שגרם לנזק.
- ג. נזוק - מי שנפגע כתוצאה מהמכשול / מהתקלה.
- ד. לקה - ניזוק.

מסכת בבא קמא פרק ג' משניות א' ב' ג' ד' ~ 2 ~

- ה. הַחֲלֵק - נפל.
 ו. חֲרָסִיָּה - שברי הכד / החבית.
 ז. מִתְפָּנֵן - רוצה לזכות בשברי הכד ובמים.
 ה. מִנָּא קָמָא - התנא הראשון. במונח זה משתמשים כשהמשנה מצטטת דין מסוים ואחר-כך מביאה דעה של תנא אחר החולק על הדעה הראשונה. הדעה הראשונה מתייחסת ל- תנא קמא.

(א) הַמְנִיחַ אֶת הַכֵּד בְּרִשּׁוֹת הָרָבִים וְכֹא אַחַר וְנִתְקַל בָּהּ וְשִׁבְרָה - פְּטוֹר.

וְאִם הִזְקָה בָּהּ - בְּעַל הַחֲבִית חַיֵּב בְּנִזְקוֹ.

נִשְׁבְּרָה כְּדוֹ בְּרִשּׁוֹת הָרָבִים, וְהִחֲלַק אֶחָד בְּמֵימָם, אוֹ שִׁלְקָה בְּחֲרָסִיָּה - חַיֵּב.

רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: בְּמִתְפָּנֵן - חַיֵּב. בְּאֵינוֹ מִתְפָּנֵן - פְּטוֹר:

ביאור המשנה עפ"י הרב ברטנורא ועפ"י התוספות יו"ט

אדם הוזק במי הכד או בחרסיה לאחר נפילת הכד, כאשר הייתה שהות מספקת לבעל הכד לסלק את החרסים או לייבש את המים. לשיטת תנא קמא: בעל הכד חייב בנזקים. טעמו של תנא קמא: נתקל מחוסר זהירות (לא בגלל תקלה) - נחשב פושע, והמפקיר נכסיו לאחר נפילת פשיעה - חייב.

לשיטת רבי יהודה: בעל הכד פטור מתשלום הנזקים. טעמו של רבי יהודה: נתקל נחשב לאנוס, והמפקיר נכסיו לאחר נפילת אונס - פטור.

ביאור המשנה עפ"י הגמ'

אדם הוזק בשברי הכד או במימיו תוך כדי נפילת הכד, מבלי שתהיה לבעל הכד שהות לסלק את החרסים או לייבש את המים. לשיטת תנא קמא: בעל הכד חייב בנזקים. טעמו של תנא קמא: נתקל מחוסר זהירות (לא בגלל תקלה) - נחשב פושע, והמפקיר נכסיו לאחר נפילת פשיעה - חייב.

לשיטת רבי יהודה: בְּמִתְפָּנֵן – חַיֵּב מדובר שבעל הכד שבר כדו בכוונה, כדי שהוא לא ייזק ממנה.

בְּאֵינוֹ מִתְפָּנֵן – פְּטוֹר. בעל הכד לא התכוון לשבור את הכד אלא הורידה מכתפו, ונתקל ונשברה, בעל הכד אנוס. אשר על כן יהיה פטור מתשלום הנזקים. טעמו של רבי יהודה: נתקל נחשב לאנוס, והמפקיר נכסיו לאחר נפילת אונס - פטור.

שאלות משנה א'

1. כתוב כותרת למשנה!
2. כתוב את המילה בה מתחיל הדין: הראשון במשנה: _____ הדין השני: _____
 הדין השלישי: _____ הדין הרביעי: _____
3. "הַמְנִיחַ אֶת הַכֵּד בְּרִשּׁוֹת הָרָבִים וְכֹא אַחַר וְנִתְקַל בָּהּ וְשִׁבְרָה - פְּטוֹר". מי פטור? _____
 ממה הוא פטור? _____ מה הטעם לפְּטוֹר? _____
4. "וְאִם הִזְקָה בָּהּ - בְּעַל הַחֲבִית חַיֵּב בְּנִזְקוֹ". מי הוזק? _____ מי חייב בתשלום הנזקים? _____
 מה הטעם לחיוב? _____
5. א. "נִשְׁבְּרָה ... וְהִחֲלַק אֶחָד בְּמֵימָם, אוֹ שִׁלְקָה בְּחֲרָסִיָּה - חַיֵּב". מה היה המקרה? _____
 ב. מי חייב בתשלום הנזקים? _____ מה הטעם? _____

מסכת בבא קמא פרק ג' משניות א' ב' ג' ד' ~ 3 ~

6. מי חולק על ת"ק במשנה? _____
7. א. כתוב את המילה בה מתחיל רבי יהודה את דבריו: _____
 ב. "**בְּמִתְפָּנִין**". הדין: _____ הטעם: _____
- ג. "**אֵינוֹ מִתְפָּנִין**". הדין: _____ הטעם: _____
8. במחלוקת בין תנא קמא לרבי יהודה, כשיטת מי נפסק להלכה? _____
9. *בעל הכד נתקל. למה הכוונה? _____
10. *הסבר את המושג: "נתקל - פושע הוא!" _____
11. *לתולדה של מי מבין ארבע אבות הנזיקין: שור / בור / הבעה / הבער. מתאימים הנזקים המתוארים במשנה? _____ נמק! _____
12. *ראובן השאיר את ילקוטו בדרך ומישהו נתקל בו ושבר את רגלו. איך יוגדר נזק זה מבין ארבעת אבות הנזיקין? א. שור ב. בור ג. שן ד. הבער. נמק! _____
13. *אדם מת כתוצאה מהתקלות בכד או במימי הכד, לשיטת ת"ק בעל הכד חייב / פטור. הטעם: _____

משנה ב' - תקלה / מכשול ברשות הרבים - קוץ, זכוכית, המשך נזקי תולדת בור

(ב) **השופך מים בְּרִשּׁוֹת הַרְבִּים, וְהִזְקוּ בָּהֶן אַחֵר - תִּיֵב בְּנִזְקוֹ.**
הַמְצַנִּיעַ אֶת הַקוֹץ, וְאֶת הַזְּכוּכִית, וְהַגּוֹדֵר אֶת גְּדָרוֹ בְּקוֹצִים,
וְגֹדֵר שְׁנַפְל לְרִשּׁוֹת הַרְבִּים, וְהִזְקוּ בָּהֶן אַחֵרִים - תִּיֵב בְּנִזְקוֹ:

גמ' מסכת בבא קמא דף ו' ע"א

דתניא: כל אלו שאמרו פותקין (שופכים) ביבותיהן וגורפין מערותיהן - בימות החמה אין להם רשות, בימות הגשמים יש להם רשות, אף על פי שברשות - אם הזיקו חייבים לשלם.

המאירי

חכמים התירו לפתוח ביבין ולגרוף מערות להוציאן לרשות הרבים. ומכל מקום דווקא בימות הגשמים, הא בימות החמה אין להם רשות, ואף בימות הגשמים אף על פי שיש להם רשות, מכל מקום שמירתן עליו - ואם הזיקו חייבין לשלם אף לאחר שנחו ואף אם הפקירן:

שאלות משנה ב'

1. כתוב כותרת למשנה? _____
2. כתוב את המילה בה מתחיל: הדין הראשון: _____ הדין השני: _____
 הדין השלישי: _____
- ד. מה משותף לשני הדינים הראשונים? (שים לב ללשון המשנה) _____
2. א. "**השופך מים בְּרִשּׁוֹת הַרְבִּים**". באיזו תקופה של השנה הוא שפך את המים?
 ב. **תִּיֵב בְּנִזְקוֹ**. של מי? _____ אם מותר לשפוך מים, מה הטעם לחיוב?
3. א. "**הַמְצַנִּיעַ אֶת הַקוֹץ, וְאֶת הַזְּכוּכִית, וְהַגּוֹדֵר אֶת גְּדָרוֹ בְּקוֹצִים**". מה הוא עשה?
 ב. "**הַגּוֹדֵר אֶת גְּדָרוֹ בְּקוֹצִים**". מה הוא עשה?
 ג. "**תִּיֵב בְּנִזְקוֹ**". מה הטעם לחיוב? _____

מסכת בבא קמא פרק ג' משניות א' ב' ג' ד' ~ 4 ~

4. הגודר את גדרו בקוצים ודאג שהקוצים יהיו בתוך הקיר ולא יבלטו החוצה והזק בהן אדם כל שהוא, בעל הקיר: חייב / פטור על הנזק. הטעם: _____
5. "גָּדַר שְׁנַפְּל לְרִשּׁוֹת הָרַבִּים... חַיֵּב". באיזה מקרה מדובר? _____
6. במשנתנו מתוארים מפגעים ברשות הרבים שהיו קיימים בתקופתה. רשמו מפגעים דומים הנגרמים ברה"ר בימינו! _____
7. *מפני מה התירו בימות הגשמים לשפוך מים ברשות הרבים? _____

משנה ג' - תקלה / מכשול ברשות הרבים - תבן, קש, גלל, המשך נזקי תולדת בור

(ג) **המוציא את תבנו ואת קשו לרשות הרבים לזבלים, והזק בָּהֶן אחר - חַיֵּב בְּנִזְקוֹ.**
וְכָל הַקּוֹדֵם בָּהֶן - זָכָה.
רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: כָּל הַמְקַלְקֵלִין בְּרִשּׁוֹת הָרַבִּים וְהַזִּיקוּ - חַיֵּבִין לְשֵׁלֵם,
וְכָל הַקּוֹדֵם בָּהֶן זָכָה.
ההופך את הגלל ברשות הרבים, והזק בָּהֶן אחר - חַיֵּב בְּנִזְקוֹ:

גמ' מסכת בבא קמא דף ל' עמוד א'

...דתניא ר' יהודה אומר: בשעת הוצאת זבלים, אדם מוציא זבלו לרשות הרבים וצוברו כל שלשים יום כדי שיהא נישוף ברגלי אדם וברגלי בהמה, שעל מנת כן הנחיל יהושע את הארץ.

שאלות משנה ג'

1. כתוב כותרת למשנה?
2. כתוב את המילה בה מתחיל: הדין הראשון? _____ הדין השני? _____
 הדין השלישי? _____ הדין הרביעי? _____
 הדין החמישי? _____
3. רשום את שמות תנאים המופיעים במשנה: א. _____ ב. _____
4. "**המוציא את תבנו ואת קשו לרשות הרבים לזבלים**". לאיזו מטרה הוצאו? _____
5. "**והזק בָּהֶן אחר**". כיצד הוא ניזוק? _____
6. "**חַיֵּב בְּנִזְקוֹ**". מי חייב? _____
7. "**וְכָל הַקּוֹדֵם בָּהֶן - זָכָה**". באר את דברי המשנה! _____
8. חכמים קנסו את המוציא, שהקש והתבן ייחשבו להפקר, אם כן מדוע כשהם גרמו לנזק על הבעלים לשלם עבור הנזק? _____
9. השלם טבלת סיכום דיני המשנה: _____

הטעם	הדין	המקרה	
		המוציא את תבנו ואת קשו לרשות הרבים לזבלים	א
		וְכָל הַקּוֹדֵם בָּהֶן	ב
		כָּל הַמְקַלְקֵלִין בְּרִשּׁוֹת הָרַבִּים וְהַזִּיקוּ	ג
		וְכָל הַקּוֹדֵם בָּהֶן זָכָה	ד

מסכת בבא קמא פרק ג' משניות א' ב' ג' ד' ~ 5 ~

ה	ההוֹפֵךְ אֶת הַגֵּלְל בְּרִשּׁוֹת הָרָבִים, וְהִזְק בְּקֶדֶם אַחֵר
---	--

10. * עפ"י הברייתא: ישנם זמנים בהם מותר לאדם להוציא זבלים לרה"ר. אם כן מדוע עליו לשלם על נזק שנגרם ע"י זבלו?
 11. רבן שמעון בן גמליאל קובע כלל: **כָּל הַמְקַלְקְלִין בְּרִשּׁוֹת הָרָבִים וְהִזְקוּ - תְּיַבֵּין לְשֵׁלֶם**, מה מוסיף רשב"ג על דברי תנא קמא?
 12. אם נאמר: "נתקל אינו פושע אלא אנוס". מדוע הוא אנוס?

משנה ד' - קדרין המהלכין זה אחר זה המשך נזקי תולדת בור

(ד) שְׁנֵי קְדָרִין שֶׁהָיוּ מְהַלְכִין זֶה אַחֵר זֶה, וְנִתְקַל הָרִאשׁוֹן וְנִפְלַ, וְנִתְקַל הַשֵּׁנִי בְּרִאשׁוֹן, הָרִאשׁוֹן חַיֵּב בְּנִזְקֵי שֵׁנִי:

שאלות משנה ד'

1. תן כותרת למשנה?
 2. כתוב את המקרה המתואר במשנה בלשונך:
 3. השלם טבלת האפשרויות השונות במשנה:

	המקרה	הדין	הטעם
א	הראשון יכל לקום קודם שנתקל בו השני		
ב	הראשון לא היה יכול לקום		
ג	הראשון יכל להזהיר את השני		
ד	הראשון יכל להזהיר את השני, למרות שלא יכל לקום		
ה	הוזק גופו של השני		
ו	הוזק כליו של השני		

4. "הָרִאשׁוֹן חַיֵּב בְּנִזְקֵי שֵׁנִי". בכל מקרה? נמק דבריך!